

Мельник Г.М.

старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації

Бескоровайна Н.О.

старший викладач кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ВПЛИВ КУЛЬТУРИ НА ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ

Анотація. У статті обґрунтовується необхідність знань культурних особливостей для мотивації студентів. Розкрито зв'язок культури та мотивації до навчання і досягнень. Детально описано культурні фактори, які впливають на мотиваційну складову в різних країнах. Названо умови та розглянуто можливість застосування ефективних стратегій для підвищення мотивації до навчання та досягнень. Зроблено відповідні висновки за результатами роботи.

Ключові слова: культурні особливості, полікультурне середовище, навчальна мотивація, внутрішня мотивація, зовнішня мотивація, мотивація досягнень, освітні стратегії.

Abstract. The article substantiates the necessity of knowing cultural peculiarities to motivate students. The link between culture and motivation to learn and achieve is revealed. The cultural factors influencing the motivational construct in different countries are described in detail. The conditions and the possibility to apply effective strategies to enhance motivation for learning and achievement are considered. Conclusions based on the research results are drawn.

Key words: cultural features and peculiarities, multicultural environment, learning motivation, intrinsic motivation, extrinsic motivation, achievement motivation, educational strategies.

Активна міжнародна співпраця країн у сфері освіти та науки сприяє росту академічної мобільності. Дедалі більше студентів їдуть навчатися в університети не тільки сусідніх країн, але й інших континентів. Навчання за кордоном дає не лише професійні знання, а й досвід проживання в іншому суспільстві, сприяє розвитку та формуванню особистості та стає конкурентною перевагою. Проте, адаптація до нового навчального середовища не завжди є простою. Студентам із різних країн притаманні певні моделі навчання, які включають підходи до навчання, концепції навчання та навчальну мотивацію. Знання про ці відмінності є надзвичайно важливими і можуть надати необхідну інформацію стосовно того, як викладачі можуть підтримати студентів у процесі навчальної діяльності та допомогти їм адаптуватися до нового навчального середовища, а також мати якісну академічну успішність. У досягненні цього важливе значення має навчальна мотивація студентів, оскільки протягом курсу навчання вона підвищує енергію та рівень активності індивіда, веде до конкретних навчальних цілей та активізує різні види навчальної діяльності. Однак не всі студенти мають однакові типи та рівні мотивації. Такі відмінності, як правило, пояснюються різними факторами, які включають психологічний, соціально-економічний, соціальний та **культурний аспекти**.

Мета статті — дослідити, як саме культура впливає на мотивацію студентів, оскільки мотивація це не окрема концепція, вона формується в тому культурному, соціальному та освітньому середовищі, в якому живе і навчається / працює студент. Вплив культури і контексту на навчання та мотивацію студентів вже давно досліджено емпірично та задокументовано. Однак, останнім часом цій темі приділяється особлива увага з боку дослідників у галузі освіти. Частково це пов'язано з публікацією інформації про вищі результати азійських студентів у виконанні стандартизованих тестів досягнень у порівнянні з їхніми західними колегами. Серед багатьох причин даного феномену були виділені відмінності у культурних цінностях (Г. Стівенсон), віруваннях (Р. Гесс, Ч. Чанг, Т. Макдевіт, С. Голловей) та звичаях (Р. Гесс, Х. Азума, Ф. Салілі, Г. Стівенсон, Дж. Стіглер), що стало основою для подальших досліджень.

У педагогічному словнику С. Гончаренка мотивація визначається як система мотивів або стимулів, яка спонукає людину до конкретних форм діяльності або поведінки [1, с. 209]. З точки зору педагогічної психології мотивацію можна поділити на внутрішню та зовнішню. Внутрішня мотивація означає власну зацікавленість індивіда у будь-якій діяльності. Вона залежить від внутрішніх потреб індивіда, на які не впливають зовнішні фактори: отримання певних матеріальних та фінансових переваг, підвищення соціального статусу, повага з боку людей, реалізація інтелектуального та професійного потенціалу тощо. У результаті індивіди отримують задоволення від самого процесу. Зовнішня мотивація визначена умовами життєдіяльності студента та виникає під впливом і тиском зовнішніх імпульсів: необхідністю дотримання соціальних норм поведінки діяльності та спілкування, відношенням суспільства до навчання як прийнятої норми поведінки, вимог та очікувань щодо здатності долати труднощі, пов'язані з навчальною діяльністю, а також наказів, примусів, заохочень. У прагненні до самовдосконалення, самоствердження та самореалізації у навчальній та інших видах діяльності особливу роль відіграють особистісні мотиви студента (інтереси, ідеали, стереотипи тощо).

Зовнішня та внутрішня мотивація є фундаментальними положеннями в концептуалізації мотивації досягнень. У світовій психолого-педагогічній літературі мотивацію досягнень розглядають як внутрішній стан людини, що спонукає до дії (Г. Хекхаузен). Р. Стернберг, який вивчав можливості прогнозування успіху в різних видах діяльності (навчальній, професійній), за допомогою тестів інтелекту дійшов висновку, що рівень мотивації є кращим прогнозуванням успіху ніж інтелект. У свою чергу мотивація до навчання (навчальна мотивація) визначається як прагнення студента / учня вважати навчальну діяльність важливою та вартою зусиль і намагання в результаті отримати передбачувані академічні переваги.

Існує ряд факторів (психологічних, соціальних та **культурних**), пов'язаних з мотивацією. Серед них внутрішні та зовнішні аспекти; вплив та участь

батьків; сімейні обставини; тиск з боку однолітків; очікування щодо самоефективності; власні зусилля; значущість завдання; тривожність; саморегуляція та постановка цілей; усвідомлення здібностей; стратегії навчання; актуальність предмета; атмосфера в класі; стиль викладання та академічне середовище. Необхідність та важливість розгляду культурних факторів, які можуть впливати на мотивацію до навчання, викликана тим, що згідно Г. Хофстеде [3] існує п'ять основних вимірів культури, які пояснюють вплив культури суспільства на індивідуальні цінності своїх членів, і те, як ці цінності впливають на їхню поведінку, це: (1) відстань до влади; (2) уникнення невизначеності; (3) індивідуалізм / колективізм; (4) маскуліність/фемініність; (5) короткострокова або довгострокова орієнтація на майбутнє. Серед таких культурних факторів слід назвати наступні: (1) як студенти сприймають себе (самооцінка) та групу, до якої вони належать; (2) як студентів сприймають інші члени групи; (3) сімейне походження та культурні цінності батьків, їхні очікування та моделі поведінки; (4) культурні стереотипи та дискримінація (гендерні стереотипи, стереотипи щодо кар'єри тощо); (5) соціальний імідж та престиж; (6) прагнення захистити ідентичність групи; та (7) уявлення про культуру, пов'язані з навчальними досягненнями та їхня відповідність особистим цілям та ідентичності групи (К. Мердок, Д. Ойзерман, М. Дестін). Важливість знання даних культурних особливостей полягає в тому, що вони призводять до формування спільного ставлення до цінностей, поведінки та очікувань, які спрямовують та контролюють мотивацію студентів до навчання та роботи, а також впливають на результати їхніх зусиль. Отже, існує міцний зв'язок між культурою та мотивацією, а мотивація, в свою чергу, має вирішальне значення для ефективного навчання студентів та отримання високих навчальних результатів.

Давайте розглянемо деякі результати досліджень впливу культурних особливостей на навчальну мотивацію. Попередньо необхідно пояснити, що може означати термін «азійський» в різних країнах. У Сполучених Штатах цей термін часто використовується для позначення людей з країн, що знаходяться вздовж узбережжя Тихого океану, включаючи островні країни Тихого океану. У Сполученому Королівстві — людей з Індійського субконтиненту (Південна Азія). В Австралії — людей зі Східної та Південно-Східної Азії. У цій статті термін «азійський» буде просто використовуватися в географічному розумінні для позначення людей з азійського континенту. За результатами цих досліджень стало очевидним, що азійські студенти орієнтовані більше на те, щоб докладати зусиль та швидко і ефективно досягати навчальних цілей порівняно з американськими студентами, які націлені на послідовне і поступове оволодіння знаннями. Важливим виміром мотивації для австралійських студентів є необхідність «конкуренції», а для азійських — соціальне схвалення. У колективістських культурах, таких як Японія та Мексика, мотивація досягнень часто співвідноситься із соціальними та груповими цілями, які мають

бути досягнуті для загального блага. Водночас, індивідуалістична культура заохочує до мотивації особистими цілями.

Саме сприйняття цінності мотивації, причин і цілей досягнень також різниться в культурному плані. Наприклад, досягнення є важливими, насамперед, для отримання майбутнього успіху (в роботі, навчанні) у західних культурах, і для принесення слави своїй родині у східних культурах. Е. Фулінї у своєму дослідженні виявив, що азійські і латиноамериканські підлітки мають вищу академічну мотивацію, ніж їхні європейські та американські однолітки. Він пояснював це їхнім «почуттям обов'язку перед сім'єю» [4, с. 61]. Крім того, існують культурні відмінності у сприйнятті того, що потрібно для досягнення — наприклад, зусилля чи здібності, вислуховування чи участь у діалозі, співпраця чи індивідуальна робота [5].

Беручи до уваги вищевикладене, слід зазначити, що знання особливостей культури та їхній вплив на мотивацію студентів вкрай необхідні для викладача, який працює в полікультурному класі. Проте, слід зауважити, що крім соціокультурного середовища на навчальну мотивацію також впливають цілі, які студенти ставлять перед собою, виходячи зі свого життєвого досвіду. Мотивація зростає, коли умови, структура та навчальна діяльність відповідають мотиваційним потребам різних груп студентів, та коли кожен студент (1) сприймає навчальне середовище як місце, до якого він належить, (2) відчуває підтримку, повагу та зв'язок з іншими, (3) розуміє відповідність свого навчального досвіду обраній академічній галузі, (4) стикається з проблемами, які він може вирішити і (5) здатний неупереджено оцінити своє академічне зростання. Також, викладачеві слід уникати негативних культурних стереотипів, що може призвести до неможливості справитись з когнітивними завданнями та демотивації. З метою підвищення мотивації до навчання та досягнень викладачеві необхідно використовувати відповідні ефективні стратегії: розробка / адаптація завдань та проєктів з урахуванням культурних моделей та досвіду студентів, що надасть їм більше можливості застосовувати отримані компетентності в їхньому власному культурному контексті; акцентування уваги на актуальності змісту навчання для використання в новому та знайомому культурних середовищах тощо. Ще однією стратегією, яка урізноманітнює мотивацію до навчання в міжкультурному середовищі, є онлайн та дистанційні форми навчання.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. — Київ: Либідь, 1997. — 376 с.
2. Brophy, J. (1998). *Motivating students to learn*. Madison, WI: McGraw Hill. [Google Scholar].
3. Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations across Nations*. Thousand Oaks, CA: Sage (co-

published in the PRC as Vol. 10 in the Shanghai Foreign Language Education Press SFLEP Intercultural Communication Reference Series, 2008).

4. Fuligni, A.J. (2001). Family obligation and the academic motivation of adolescents from Asian, Latin American, and European backgrounds. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 94, 61–76.

5. Salili, F. (2009). A model of culture and achievement behavior. In A. Kaplan, S. Karabenick, & E. De Groot (Eds.), *Culture, self, and motivation: Essays in honor of Martin L. Maehr* (pp. 183–212). Charlotte, NC: Information Age Publishing.

Овчиннікова О.І.

старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів

Бергер Л.С.

старший викладач кафедри іноземних мов факультету фінансів

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

ПИСЕМНЕ СПІЛКУВАННЯ У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ФАХОВОГО СПРЯМУВАННЯ

Анотація. *Стаття присвячена значенню навчання писемного спілкування в процесі викладання англійської мови за фаховим спрямуванням. Автори концентрують увагу на інноваційних методах викладання ділової комунікації як складову міжкультурної комунікативної компетенції студентів-економістів. Прикладом навчання писемному спілкуванню є надані у статті вправи.*

Ключові слова: *викладання англійської мови фахового спрямування, писемне спілкування, міжкультурні комунікативні компетенції студентів-економістів.*

Abstract. *The article looks at teaching written communication at higher learning establishments. Special emphasis is made on the need for the future economists to work with authentic texts for specific purposes to boost background knowledge. The authors highlight the significance of mastering the professional written skills as a vital component of intercultural communicative competence of future economists. As an example of written skills development, some exercises are given in the article.*

Key words: *teaching English for specific purposes; written communication; intercultural communicative competence of future economists.*

В умовах переходу вищої освіти до європейських стандартів, беручи до уваги ситуацію 2020 року, коли стрімко були запроваджені форми змішаного та дистанційного навчання, вся система вищої освіти вимушено увійшла в онлайн-простір, перед викладачами постали нові виклики: по-новому організувати процес самостійного навчання і становлення майбутніх професійних кадрів.

Організація самостійної роботи студентів, ефективної взаємодії викладача зі студентами стали важливими задачами, що потребують інноваційних методів і технологій навчання. Сучасні підходи до викладання іноземної мови доводять, що процес навчання має включати не лише лінгвістичні компетенції, а також і міжкультурні компетенції. Лінгвістичний аспект у процесі вивчення іноземної мови не відкидає складової міжкультурної компетенції, коли студенти отримують навички, що дають їм змогу пізнавати культурну складність націй,